

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія

**ПРАВОВА НАУКА І ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В
УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали
XIV Міжнародної науково-практичної конференції
(19-20 травня 2023 року)**

Суми – 2023

УДК 34
ББК 67
Р66

Рекомендовано до друку вченою радою Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, протокол № 5 від 17 травня 2023 року

Редакційна колегія:

Лукаш С. С., доктор юридичних наук, професор (голова редколегії);

Василенко В. А., кандидат філологічних наук, доцент;

Дуравкіна Н. І., кандидат юридичних наук, доцент;

Лук'янихіна О. А., кандидат економічних наук, доцент;

Панасюк О. В., доктор юридичних наук, доцент

Р66 Правова наука і державотворення в Україні в контексті інтеграційних процесів: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2023 року, м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: СФ ХНУВС, 2023. 373 с.

Збірник містить тези доповідей учасників XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції» з проблем юриспруденції, економіки, філософії, історії, психології, лінгвістики, освіти, євроінтеграції на шляху сучасного державотворення в Україні. Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

УДК 34
ББК 67

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наукова діяльність», сторінка «Матеріали науково-практичних конференцій»), а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)

© СФ ХНУВС, 2023

УДК 94(477)

Валерій Миколайович ВЛАСЕНКО,

доцент кафедри історії Сумського державного університету, кандидат історичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2220-2239>

Діана Русланівна СУГОНЯКО,

студентка Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ СПІВРОБІТНИКІВ МІНІСТЕРСТВА НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УНР

(За матеріалами Центрального державного архіву
вищих органів влади та управління України)

Державотворення – це складний і тривалий процес, спрямований на формування держави та її інститутів, що включає політичні, культурні, релігійні та інші фактори. Варто згадати першу в ХХ ст. спробу побудувати власну державу, а саме під час Української революції 1917-1921 рр., коли було створено кілька національних держав – УНР, Українську Державу та ЗУНР. Їх розбудова передбачала створення державних інституцій – міністерств, відомств, місцевих державних адміністрацій тощо.

Ця тема знайшла широке висвітлення у науковій літературі. Інша справа – соціальна база цих інституцій. Опосередковано цієї теми торкалися лише окремі науковці, зокрема О. Кудлай у праці про діяльність Народного міністерства внутрішніх справ УНР [1] та О. Малюта в статті про органи влади ЗУНР та УНР в екзилі в 20–40-ті рр. ХХ ст. [2]. У них йшлося переважно про структуру й основні напрямки діяльності міністерств і відомств. Але бракує досліджень про соціальний склад (базу) міністерств, зокрема національний, конфесійний, віковий склад, освітній рівень співробітників міністерств. Не була ще об'єктом дослідження така важлива державна інституція, як Міністерство народного господарства Української Народної Республіки періоду Директорії. Важливою складовою діяльності будь-якої інституції взагалі та міністерства зокрема є освітній рівень співробітників. Тому авторка ставить собі за мету охарактеризувати освітній рівень співробітників Міністерства народного господарства УНР за матеріалами відповідного фонду (фонд 9), що зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України [3].

Авторкою опрацьовано 215 особових справ, які згруповані в один опис (опис 2). Зауважимо, що кілька справ стосуються однієї й тієї ж особи. Хронологічні межі дослідження – 1919-1922 рр., тобто період діяльності міністерства на території України часів Директорії (1919-1920) та поза її межами (1921-1922). Із загальної кількості особових справ для аналізу виділено ті, які містять формалізовані й однотипні матеріали – персональні й опитувальні (за відсутності персональних) картки – усього 131. До обрахунку авторка не віднесла ті картки, де формулювання були

не цілком точними й однозначними, наприклад, «семінар учительський (іспит зрілості і учит[ельський].), «середня і рахівничі курси», «2-х класова школа та вільн[ий]. слух[ач] Київського університету на історично-філологічному факультеті», «вище початкової школи і самоосвіта». Додатковим й уточнюючим джерелом до персональних карток слугували автобіографії співробітників. По одній особі могло бути декілька оригінальних (не копій) карток, які співробітники заповнювали власноруч. У такому випадку авторка рахувала її як одну особу. При дослідженні використано статистичний метод та метод контент-аналізу.

Персональна картка співробітника містила 14 позицій (пунктів), одна з яких стосувалася освіти. При аналізі цього джерела авторка виділила наступні рівні освіти: вища, неповна вища, середня, неповна середня. Зустрічалися картки, де вказано, що особа навчалася чи навчається або просто рівень здобутої освіти.

Вища освіта представлена такими освітніми закладами як університети, інститути та академії. Поширені спеціальності: економічна, юридична, освітня. Кількість осіб, які закінчили вищу освіту – 43 або 32,8 % від загальної кількості співробітників, персональні картки яких досліджено (131). Вищу неповну вказали переважно студенти (у такому статусі вони перебували на момент роботи в міністерстві). Особу, яку взяли на роботу, але вона ще продовжувала здобувати освіту, у картці позначено як студент. Це були й ті, хто з якихось причин не закінчили навчання.

Вищу неповну освіту мали 25 співробітників (19,1 %), середню (закінчили гімназію або реальне училище) – 41 (31,3 %). Найбільш поширеною була фраза/примітка «8 класів гімназії». Неповну середню освіту мали 22 співробітники (16,8 %). Зазвичай вони писали «6 класів гімназії».

Отже, особові справи співробітників Міністерства народного господарства УНР є важливим історичним джерелом, яке містить різноманітну інформацію про соціальний портрет урядовців періоду Директорії УНР. Однією із складових цього портрету є освітній рівень співробітників. Більшість із них на момент служби у міністерстві мали повну або неповну вищу освіту (51,9 %), решту складали особи із середньою та неповною середньою освітою. Ці показники були явно вищими за загальний освітній рівень населення українських губерніях того часу. Хоча сама служба в такій інституції передбачала відповідний освітній рівень. Тому перспективними, на думку авторки, є дослідження як інших характеристик соціального портрету співробітника цього міністерства, так і порівняння їх із подібними характеристиками співробітників інших державних інституцій.

Список бібліографічних посилань:

1. Кудлай О. Діяльність Народного міністерства внутрішніх справ. УНР. *Український історичний журнал*. 2005. № 2. С. 90-104.

2. Малюта О. Органи влади ЗУНР та УНР в екзилі у 20–40-і рр. ХХ ст.: боротьба за національну державність як форму організації повсякденного життя української еміграції. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст.* Київ, 2007. Вип. 12. С. 287-308.

3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 9. Оп. 2. Справи 1-215.